

กฎหมายครอบครัวที่ยังไม่เป็นธรรม แก่สังคม

ประกาศน์ อวยชัย

ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

ราชบัณฑิตยสถาน

ปัญหาว่าการเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายตามคำพิพากษา แต่เป็นเวลาภายหลังที่บิดาตายแล้วจะมีสิทธิรับมรดกของบิดาหรือไม่ โจทก์ฟ้องแบ่งมรดกบิดา จำเลยต่อสู้ว่า โจทก์เพิ่งเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายโดยคำพิพากษาของศาลภายหลังบิดาตายแล้ว โจทก์จึงไม่มีสิทธิได้รับมรดก.

คำสำคัญ : กฎหมายครอบครัว, ธรรมแก่สังคม, สิทธิการรับมรดก

ข้อเท็จจริง

ทางพิจารณาได้ความว่า นายวุ่น บิดาโจทก์จำเลยตายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๗ โจทก์เพิ่งได้รับคำรับรองเป็นบุตรนายวุ่นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘.

ศาลจังหวัดตรังวินิจฉัยว่า บุตรชอบด้วยกฎหมายนั้นโดยปรกติมีสิทธิใช้นามสกุลและรับมรดกบิดาได้ และบุคคลธรรมดาจะเป็นทายาทได้ก็ต่อเมื่อมีสภาพบุคคลหรือสามารถมีสิทธิได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕ ในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายตามประมวลแพ่ง มาตรา ๑๖๐๔. แต่โจทก์มิได้เป็นบุตรโดยสภาพธรรมดา หากเป็นโดยศาลมีคำสั่งรับรอง โดยนัยนี้จึงถือว่าโจทก์เพิ่งมีสภาพเป็นบุตรภายหลัง

หลังนายวุ่นเจ้ามรดกตาย และจะมีสิทธิย้อนหลังไม่ได้ ตามประมวลแพ่ง มาตรา ๑๕๓๐ มีบัญญัติ ให้มีผลตั้งแต่วันศาลพิพากษา โจทก์จึงไม่มีสิทธิได้รับมรดก จึงพิพากษายกฟ้องโจทก์.

โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า โจทก์เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของนายวุ่น ตั้งแต่คำพิพากษานั้นถึงที่สุด และเมื่อเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ก็ย่อมมีสิทธิได้รับมรดกของบิดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๓๐. ประมวลแพ่ง มาตรา ๑๖๐๔ บัญญัติว่าผู้จะเป็นทายาทได้ต้องมีชีวิตอยู่หรืออยู่ในครรภ์มารดาในขณะที่เจ้ามรดกตาย ในขณะที่เจ้ามรดกตายเด็กทั้งสองก็มีสภาพบุคคลแล้ว จึงเป็น

ทายาทได้ตามกฎหมาย จึงพิพากษาให้ศาลชั้นต้นพิจารณาเรื่องทรัพย์ที่ได้เถียงกันต่อไป.

แต่อธิบดีศาลอุทธรณ์ทำความเข้าใจแย้งว่า การที่เด็กทั้งสองเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของนายวุ่นก็โดยคำพิพากษาของศาล ซึ่งตามมาตรา ๑๕๓๐ (๓) ให้มีผลนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งกรณีนี้เป็นเวลาภายหลังความตายของเจ้ามรดก สิทธิรับมรดกตามมาตรา ๑๕๓๓ ไม่มีผลย้อนหลัง ซึ่งควรพิพากษายกฟ้อง.

คดีขึ้นมาสู่ศาลฎีกา โดยจำเลยกับพวกฎีกา.

ปัญหาที่ต้องพิจารณามีว่า การเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายตามคำพิพากษา แต่เป็นเวลาภายหลังที่บิดาตายแล้วนั้น จะมีสิทธิได้รับมรดกบิดาหรือไม่.

พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ ประธานศาลฎีกาขอเสนอปัญหาตั้งกล่าวให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาวินิจฉัย.

พระยาเลขาภิบาล กล่าวหาว่า เรื่องนี้ได้มีการปรึกษาในการประชุมคราวก่อนครั้งหนึ่งแล้ว แต่ได้เลื่อนมาโดย

จะต้องพิจารณากฎหมายให้ละเอียดอีกครั้ง. เรื่องนี้ก็คือว่าเด็ก ๒ คนนี้เป็นลูกของผู้ตาย แต่ผู้ตายกับแม่ของเด็กไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมาย ครั้นผู้ตายตายแล้วจึงมีการฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตร และศาลก็พิพากษาว่าเป็นบุตร. ครั้นจะมารับมรดก ก็เกิดมีข้อโต้แย้งว่า เมื่อผู้ตายนั้น เด็กทั้งสองนี้ยังมีได้เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายต่อภายหลังเมื่อศาลมีคำพิพากษา ฉะนั้นจึงไม่มีสิทธิได้รับมรดก.

นายประมุข สุวรรณศร กล่าวว่า ปัญหานี้มีข้อพิจารณาอยู่ทางหนึ่งคือ ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗ ที่มีคำว่า “บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วและบุตรบุญธรรมนั้น ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน เหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้” ดังนี้คำที่ว่า บิดาได้รับรองแล้วนั้น มีความหมายเพียงใด เห็นว่าการรับรองของบิดานั้นก็หมายถึง การรับรองตามพฤติการณ์แห่งความจริง เช่น เลี้ยงดูอย่างบุตร และปรากฏความเป็นบิดากับบุตรโดยตลอดมาตั้งแต่เกิดอย่างนี้ แม้บุตรนั้นจะเป็นบุตรนอกกฎหมายก็ตาม ถ้าปรากฏพฤติการณ์เช่นนี้แล้ว ก็เป็นการที่บิดาได้รับรองแล้วตามความในมาตรา ๑๖๒๗ และเมื่อเป็นเช่นนี้ กฎหมายก็ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน และเมื่อเป็นผู้สืบสันดานก็รับมรดกได้ ตามมาตรา ๑๖๒๙ อันดับ (๑).

พระยาเลขาภิบาล กล่าวว่า ตัวบทที่ว่าบิดาได้รับรองแล้วนั้น มีความ

หมายเพียงใด ก็ยังไม่แน่ชัด เพราะการรับรองบุตรมีหลายประการในบรรพ ๕ แต่ถ้าถือว่าการรับรองในที่นี้หมายถึง พฤติการณ์หรือความประพฤติของบิดาที่รับรองตามความจริงแล้ว ก็เป็นทางออกไปได้โดยยุติธรรมสำหรับคดีนี้ แต่ในฐานะเจ้าของสำนวน ขอพิจารณาดูก่อนทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ถ้าเห็นว่าข้อกฎหมายไปได้ และข้อเท็จจริงก็ฟังได้ว่า บิดาได้รับรองตลอดมาว่าเป็นบุตรแล้ว ก็จะต้องตัดสินไปโดยที่ไม่ต้องย้อนกลับเข้าสู่ประชุมใหม่อีก.

ที่ประชุม ตกลงตามที่พระยาเลขาภิบาล กล่าวนั้น.

ปัญหาที่ว่า โจทก์ซึ่งเป็นบุตรผู้ตายในคดีนี้จะมีสิทธิได้รับมรดกบิดาหรือไม่.

พระยาเลขาภิบาล ข้อเท็จจริงในคดีนี้ได้ความว่า พ่อของเด็กตายก่อนแล้วจึงมีการร้องขอต่อศาลให้รับรองเด็กเป็นบุตร เมื่อศาลมีคำสั่งรับรองแล้วจึงมาฟ้องขอแบ่งมรดก. ฝ่ายจำเลยต่อสู้ว่า เมื่อเจ้ามรดกตายทรัพย์มรดกก็ตกเป็นกรรมสิทธิ์ได้แก่จำเลย สำหรับโจทก์นั้น เมื่อศาลยังไม่ได้รับรองว่า เป็นบุตรของผู้ตายก็ไม่มีสิทธิได้รับมรดก การที่ศาลสั่งรับรองภายหลังไม่มีผลย้อนหลังทำให้โจทก์มีสิทธิได้รับมรดก.

เห็นว่าตามมาตรา ๑๕๙๙ ที่ว่าเมื่อบุคคลใดตาย มรดกของผู้นั้นตกทอดแก่ทายาท กฎหมายใช้คำว่าตกทอดไม่ได้ใช้คำว่าตกเป็นกรรมสิทธิ์ คำว่ามรดกตกทอดก็คือทรัพย์สินของเจ้ามรดกเคลื่อนไปยังทายาท แต่

ที่ว่าภายในอายุมรดกทายาทยังไม่ได้กรรมสิทธิ์เด็ดขาดอย่างไร เพราะจะต้องมีการจัดการหรือจัดแบ่งกันเสียก่อน เมื่อยังไม่จัดแบ่งก็ย่อมไม่อาจรู้ได้ว่าคนไหนจะได้ส่วนใดหรือจะได้เท่าใด ใครจะได้บ้างก็อาจไม่รู้แน่ กฎหมายให้ฟ้องร้องเรื่องมรดกได้ภายใน ๑ ปี เมื่อพ้น ๑ ปีแล้ว คนอื่นจะมาฟ้องแบ่งไม่ได้ จึงเป็นที่เห็นหรือถือได้ว่าตกเป็นกรรมสิทธิ์เด็ดขาดเมื่อพ้น ๑ ปีแล้ว ในขณะที่ยังไม่พ้น ๑ ปี มรดกก็เป็นแต่เพียงตกทอดมาเป็นของกลางสำหรับผู้รับมรดกทั่วไป. เรื่องในคดีนี้ศาลสั่งรับรองเด็กเป็นบุตรของผู้ตายภายใน ๑ ปี เมื่อศาลสั่งแล้ว ก็ต้องถือว่าเด็กเป็นทายาทของผู้ตาย ทรัพย์ของผู้ตายยังเป็นมรดกกองกลางอยู่ เด็กจึงมีสิทธิได้แบ่งมรดก ก่อนที่ศาลสั่งรับรองก็เหมือนกับยังไม่ปรากฏตัวทายาท แต่เด็กนั้นมีตัวตนอยู่ในวงแห่งทายาทในขณะเจ้ามรดกตาย การปรากฏตัวทายาทไม่จำเป็นจะต้องปรากฏตัวในขณะเจ้ามรดกตาย จะปรากฏตัวในขณะใดในระหว่างที่มรดกอยู่ในระหว่างการแบ่งปันก็ได้ เช่น ทายาทอาจจะไปอยู่ในป่าในดงเมืองไกล ภายหลังกลับมาปรากฏตัวขอแบ่งมรดกภายใน ๑ ปี อย่างนี้ก็ได้.

นายประมุข สุวรรณศร คดีเรื่องนี้ได้เคยเสนอที่ประชุมใหญ่มาแล้ว ในครั้งนั้นได้พูดกันมาแล้วว่า มรดกตกทอดได้แก่ทายาททันทีหรือว่าต้องรอจนครบ ๑ ปีแล้ว จำได้ว่าในครั้งนั้นตกลงกันว่าตามกฎหมายถือว่ามรดกตกได้แก่ทายาททันที เมื่อ

ตกลงกันเช่นนั้นแล้ว จึงได้ปรึกษากันต่อไปและเห็นว่า บุตรที่จะมีสิทธิได้รับมรดกของบิดานั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายเสมอไป บุตรที่บิดาได้รับรองแล้วก็มีสิทธิได้รับมรดก จึงได้ให้เจ้าของสำนวนไปพิจารณาว่า บิดาได้รับรองหรือไม่ ถ้าหากไม่ปรากฏว่าบิดารับรองแล้ว จึงจะได้พิจารณาต่อไปว่า การที่ศาลสั่งรับรองภายหลังบิดาตาย เด็กจะมีสิทธิได้รับมรดกหรือไม่

พระยาเลขาภิบาล บิดารับรองหรือไม่รับรองไม่พิจารณา เพราะไม่มีปัญหา เขาไม่ได้โต้เถียงกัน

นายประมุข สุวรรณศร ถ้าเช่นนั้นก็ไม่ถูกต้องตามมติที่ประชุมใหญ่

พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ ประธานฯ รู้สึกข้องใจในเหตุผลที่เจ้าคุณเลขฯ ชี้แจง กฎหมายว่าให้ตกทอดแก่ทายาทที่ย่อมหมายความให้ตกได้แก่ทายาท ยังจะกลับพูดว่า ยังไม่ได้ต้องรอไว้ปีหนึ่ง การตกได้ไม่จำเป็นต้องรู้ว่าได้เท่าใดหรือได้อะไร ตกมาเป็นกรรมสิทธิ์รวมหรือเจ้าของรวมกันอยู่ก็ได้ เจ้ามรดกมีทรัพย์อะไรเท่าใด ก็ตกเป็นของทายาทรวมกันทั้งหมดก็ได้

หลวงจ่ารัฐฯ ในครั้งก่อนเราพูดกันว่า บุตรที่มีสิทธิได้รับมรดกนั้น อาจเป็นบุตรที่ศาลรับรองแล้วอย่างหนึ่ง และบุตรที่บิดารับรองอย่างที่คุณหลวงประสาธ (นายประมุข สุวรรณศร) ว่าอีกอย่างหนึ่ง

นายประมุข สุวรรณศร ต้องฟังข้อเท็จจริงลงไปก่อนว่า ตามข้อเท็จจริงบิดาได้รับรองหรือไม่ ถ้าฟังข้อ

เท็จจริงลงไปว่า บิดาไม่ได้รับรอง เราจึงจะพิจารณาถึงเรื่องศาลรับรองต่อไป

พระนาถปริชา ถ้าจะถือหลักกฎหมายตามที่เจ้าคุณเลขฯ ว่า ก็ไม่ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเรื่องบิดารับรองหรือไม่รับรอง มาพิจารณากันถึงข้อนี้เสียก่อนไม่ดีกว่าหรือ

พระยาเลขาภิบาล คิดนี้ไม่มีประเด็นในเรื่องบิดารับรองหรือไม่ (แล้วอ่านร่างคำพิพากษาตอนที่กล่าวถึงข้อนี้)

หลวงจ่ารัฐฯ ในครั้งก่อนได้พูดกันว่า บุตรนอกกฎหมายจะเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายได้มีอยู่ ๓ กรณีคือ

๑. บิดามารดาได้สมรสกัน
๒. บิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร
๓. ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

บุตรทั้งสามกรณีนี้มีสิทธิได้รับมรดกแต่มีมาตรา ๑๖๒๗ ในบรรพ ๖ บัญญัติว่า บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายก็มีสิทธิได้รับมรดกอยู่แล้ว การที่บัญญัติไว้อีกว่า บุตรที่บิดาได้รับรองก็มีสิทธิได้รับมรดกเหมือนบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ก็ย่อมแสดงอยู่ว่าหมายถึงบุตรที่บิดารับรองแล้ว แต่ไม่ใช่เป็นการรับรองที่ชอบด้วยกฎหมาย การบัญญัติมาตรานี้ไว้ดังกล่าวแล้วย่อมไร้ผล ฉะนั้นในแง่มรดกจึงต้องแปลว่า บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วก็มีสิทธิได้รับมรดก แม้จะพิจารณาในทางความเป็นธรรมก็เห็นว่า เมื่อเกิดมาเป็นบุตรแล้ว ก็ควรให้ได้รับมรดกของบิดา จึงควร

ชี้ขาดข้อเท็จจริงอย่างที่คุณหลวงประสาธ (นายประมุข) ว่าเสียก่อน

นายประวัติ บัตตพงศ์ ได้อ่านมาตรา ๑๖๒๗ ฉบับภาษาอังกฤษให้ที่ประชุมฟัง ซึ่งมีว่า *“An illegitimate child who has been legitimated by his father...”*

นายประมุข สุวรรณศร จะถือตามฉบับภาษาอังกฤษได้หรือ

หลวงจ่ารัฐฯ ฉบับภาษาอังกฤษแปลไปจากฉบับภาษาไทย

พระยาเลขาภิบาล ข้อเท็จจริงในเรื่องบิดารับรองไม่มี

หลวงจ่ารัฐฯ ถ้าเช่นนั้นจะได้พิจารณาถึงหลักกฎหมายตามที่เจ้าคุณเลขฯ ชี้แจงไว้ต่อไป ถ้าไม่ถือว่ามรดกตกทอดให้แก่ผู้รับมรดกทันทีเมื่อเจ้ามรดกตายไม่ต้องถือว่าทรัพย์สินนั้นไม่มีใครเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือ

พระยาเลขาภิบาล ในระหว่าง ๑ ปี ทายาทสวมสิทธิจัดการแทนผู้ตายได้เหมือนหนึ่งเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ แต่เป็นการสันนิษฐานชั่วคราว จะมีสิทธิขาดแต่เมื่อพ้น ๑ ปี ภายใน ๑ ปีนั้น แม้จะโอนโฉนดที่ดิน ใส่ชื่อของตนแล้ว ทายาทอื่นก็ฟ้องเรียกได้ แท้จริงกำหนดมรดก ๑ ปีนั้น อยู่ระหว่างจัดการ ที่ถือว่าตกเป็นกรรมสิทธิ์ของทายาทแล้ว ก็เสมือนอ้อยเข้าปากช้างแล้ว ภายหลังมีคนอื่นมาฟ้องแบ่ง จึงต้องกลับบอกว่าไม่ได้ ซึ่งไม่ถูก เหตุนี้จึงต้องถือว่าได้แก่ทายาทเด็ดขาดเมื่อพ้นปีหนึ่งแล้ว

นายประมุข สุวรรณศร เรื่องหนึ่งปีเป็นอายุความสำหรับการฟ้องแบ่งระหว่างทายาทด้วยกันไม่ใช่ข้อ

ก็ดักการตกได้แก่ทายาท.

ที่ประชุมไม่มีผู้ใดอภิปรายจึงเป็นอันว่าที่ประชุมฝ่ายข้างมากเห็นว่ามฤตกตกทอดได้แก่ทายาททันทีที่เจ้ามฤตกตาย. ส่วนพระยาเลขาภิบาลคงมีความเห็นตามเดิม.

พระยาธรรมบัณฑิตย ถ้าไม่ปรากฏว่าบิดารับรองจะไม่ให้เด็กได้มฤตกนี้ก่อนอายุถึงเด็กตาต่างๆ เห็นอยู่ว่าเป็นลูก แต่ก็ไม่ยอมให้มฤตกของพ่อ ข้อเท็จจริงในสำนวนจะไม่มีอะไรแสดงว่าบิดาได้รับรองบ้างเทียวหรือ.

นายประมุข สุวรรณศร เข้าใจว่าในสำนวนคงจะมีข้อเท็จจริงในเรื่องรับรอง จึงอยากวิงวอนขอให้ได้ตรวจหาข้อเท็จจริงนี้ อย่างน้อยก็คงจะมีพูดถึงความเป็นมาระหว่างพ่อกับลูกบ้าง ถึงกับศาลสั่งรับรองแล้ว ก็คงจะต้องปรากฏการที่บิดารับรองอยู่บ้าง.

พระนาถปริชา ถ้าเช่นนั้นก็ขอเสนอให้เจ้าคุณธรรมช เป็นผู้พิจารณาสำนวนเรื่องนี้.

ประธานฯ การตัดสิน เราก็มุ่งที่จะให้ได้ในทางเป็นธรรม แต่เราก็จะต้องระวังให้การใช้กฎหมายตั้งอยู่บนรากฐานที่ถูกต้องมันคงเป็นข้อสำคัญยิ่งกว่า คดีนี้เป็นคดีแพ่งเราจะตรวจจะฟังข้อเท็จจริงก็ต้องระวังให้อยู่ภายในกรอบแห่งวิธีพิจารณาด้วย.

นายประมุข สุวรรณศร เขาฟ้องขอรับมฤตก เขาอาจเสนอมาให้เห็นข้อความเช่นนั้นในตอนใดของฟ้องก็ได้ การฟ้องคดีแพ่งไม่จำเป็นต้องอ้างกฎหมายมา.

หลวงจำรูญฯ อ่านฟ้องแล้วอ่าน

คำให้การ ซึ่งมีความว่า “ข้อ ๑ ข้าพเจ้าเป็นมารดาของ ด.ญ.จ่าย และ ด.ญ.วิไล หวานสนิท เด็กทั้งสองยังไม่บรรลุนิติภาวะ ข้าพเจ้าจึงฟ้องคดีแทน ข้อ ๒ ด.ญ.จ่าย ด.ญ.วิไล หวานสนิท เป็นบุตรของนายวุ่น หวานสนิท ดังปรากฏในคำสั่งนี้คดีแดงที่ ๔๘/๒๔๘๘ แล้ว เมื่อ ๔ เดือนมานี้ นายวุ่น หวานสนิท ตาย มีทรัพย์สินมฤตกตามบัญชีท้ายฟ้องและอยู่ในความครอบครองของจำเลยซึ่งเป็นบุตรนายวุ่น ด.ญ.จ่าย ด.ญ.วิไล เป็นทายาทมีสิทธิได้รับมฤตกเป็นราคา ๑,๕๒๔ บาท ข้าพเจ้าได้ขอแบ่งให้เด็กทั้งสองโดยดีแล้ว จำเลยไม่ให้จึงต้องฟ้อง” ฝ่ายจำเลยให้การว่า “นายวุ่น หวานสนิท เจ้ามฤตกถึงแก่กรรมเมื่อเดือน ๑๒ ปี ๒๔๘๗ มฤตกของนายวุ่นจึงตกทอดมายังจำเลยและนายแดง นายรุ่น หวานสนิท ซึ่งเป็นบุตรของนายวุ่นไปแล้วทันที โจทก์เพิ่งจะมาเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายตามคำสั่งศาลเมื่อเดือนเมษายน ปี ๒๔๘๗ นี้เอง อันเป็นเวลาภายหลังความตายของนายวุ่น โจทก์ทั้งสองคนจึงไม่มีมฤตกที่จะได้รับหรือไม่มีสิทธิได้รับมฤตกของนายวุ่นในคดีนี้ได้ตามกฎหมาย”.

นายประวัติ ปัตตพงศ์ เป็นอันว่าคดีนี้ไม่มีประเด็นที่จะวินิจฉัยถึงประเด็น ดังที่คุณหลวงประสาทว่านั้นได้.

ประธานฯ เมื่อไม่มีท่านผู้ใดอภิปรายอย่างอื่น ก็เป็นอันถือว่าลงมติเช่นนั้นได้.

พระยาเลขาภิบาลฯ จะขอโอน

สำนวน.

ประธานฯ ขอโอนสำนวนให้คุณหลวงจำรูญฯ.

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๐/๒๔๙๑ (ประชุมใหญ่)

เมื่อเจ้ามรดกตาย มรดกย่อมตกทอดแก่ทายาททันที.

ผู้ที่จะมีสิทธิได้รับมรดกนั้น นอกจากต้องมีสภาพบุคคล หรือสามารถมีสิทธิตามมาตรา ๑๖๐๔ แล้ว จะต้องมีความชอบด้วยกฎหมายที่จะรับมรดกในขณะที่เจ้ามรดกตายด้วย.

ในกรณีที่ศาลพิพากษารับรองว่าเป็นบุตรนั้น มีผลนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด.

ศาลพิพากษารับรองว่าเป็นบุตรภายหลังที่บิดาตายแล้ว ย่อมไม่มีสิทธิได้รับมรดกของบิดา.

ฟ้องขอแบ่งมรดกโดยอ้างว่าเป็นบุตรตามคำสั่งของศาล คดียอมไม่มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่า เมื่อก่อนบิดาตาย บิดาได้รับรองเด็กอันจะทำให้เด็กมีสิทธิได้รับมรดกตามมาตรา ๑๖๒๗ หรือไม่.

หมายเหตุ

กฎหมายที่ใช้บังคับ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ มาตรา ๑๕๓๐ เดิม (ตรงกับ ป.พ.พ. บรรพ ๕ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๙ มาตรา ๑๕๕๗ ปัจจุบัน) บัญญัติว่า “การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายมีผล

(๑) ถ้าบิดามารดาสมรสกันภายหลัง ให้มีผลนับแต่วันสมรส

(๒) ถ้าบิดาจดทะเบียนเด็กเป็น

บุตร ให้มีผลนับแต่วันจดทะเบียน

(๓) ถ้ามีคำพิพากษาว่าเป็นบุตร ให้มีผลนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรตามคำพิพากษาแล้ว”.

ป.พ.พ. บรรพ ๖ มาตรา ๑๕๙๙ บัญญัติว่า “เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท.

ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกได้แต่โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น”.

มาตรา ๑๖๐๔ บัญญัติว่า “บุคคลธรรมดาจะเป็นทายาทได้ก็ต่อเมื่อมีสภาพบุคคลหรือสามารถมีสิทธิได้ตามมาตรา ๑๕ แห่งประมวลกฎหมายนี้ ในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย.

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้ถือว่าเด็กที่เกิดมารอดอยู่ภายในสามร้อยสิบวันนับแต่เวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายนั้น เป็นทารกในครรภ์มารดาอยู่ในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย”.

มาตรา ๑๖๒๗ บัญญัติว่า “บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วและบุตรบุญธรรมนั้น ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน เหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้”.

คำพิพากษาฎีกาที่เคยวินิจฉัยไว้

จากบทบัญญัติดังกล่าว ได้เคยมีคำพิพากษาฎีกาแต่ตั้งเดิมมาวินิจฉัยว่า ในกรณีที่ศาลพิพากษา

รับรองว่าเป็นบุตรนั้น มีผลนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด เมื่อศาลพิพากษารับรองว่าเป็นบุตรภายหลังที่บิดาตายแล้ว ย่อมไม่มีสิทธิได้รับมรดกของบิดา (คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๓๑/๒๔๙๐).

คำพิพากษาฎีกาคดีนี้ซึ่งวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่เห็นว่า คดีนี้ไม่มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่า เมื่อก่อนบิดาตาย บิดาได้รับรองเด็กหญิงจ่ายเด็กหญิงวิไล อันจะทำให้เป็นปัญหาว่าเด็กหญิงทั้งสองมีสิทธิรับมรดกตามป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗ หรือไม่ โจทก์เป็นแต่เพียงอ้างข้อที่ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตรเท่านั้น จึงมีปัญหาย่อยข้อเดียวว่า คำสั่งของศาลที่แสดงไว้นั้นจะมีผลแก่โจทก์ในทางรับมรดกอย่างไรหรือไม่.

ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๐๔ บุคคลธรรมดาจะเป็นทายาทได้ก็ต่อเมื่อมีสภาพเป็นบุคคลหรือสามารถมีสิทธิได้ตามมาตรา ๑๕ ในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย แต่นอกจากมาตรา ๑๖๐๔ นี้แล้ว ยังมีมาตรา ๑๕๙๙ ซึ่งมีความว่า เมื่อบุคคลใดตายมรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาทซึ่งหมายความว่าเมื่อเจ้ามรดกตายมรดกย่อมตกทอดแก่ทายาททันที ฉะนั้น บุคคลธรรมดาที่จะเป็นทายาทและมีสิทธิรับมรดกของบุคคลใดได้นอกจากจะต้องมีสภาพบุคคลหรือสามารถมีสิทธิตามมาตรา ๑๖๐๔ แล้ว ยังต้องมีสิทธิที่จะรับมรดกได้ในขณะที่เจ้ามรดกตายด้วย ยกเว้นแต่เรื่องทารกในครรภ์อันเป็นกรณีสามารถมีสิทธิตามมาตรา ๑๕ ซึ่งบัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ในมาตรา ๑๖๐๔ นั้น

เท่านั้นเด็กหญิงจ่ายและเด็กหญิงวิไลนั้น แม้จะมีสภาพเป็นบุคคลในเวลาที่นายวุ่นตายก็จริง แต่ในขณะที่นายวุ่นตายและมรดกตกทอดนั้น หากมีสิทธิจะได้รับมรดกของนายวุ่นไม่ เพราะขณะนั้นยังไม่ใช่บุตรของนายวุ่น จึงมิใช่ทายาทของนายวุ่นโดยการเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีเช่นนี้มีผลนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุดตามมาตรา ๑๕๓๐ ซึ่งเป็นเวลาภายหลังเมื่อนายวุ่นตายแล้ว และไม่มีมรดกจะรับแม้ศาลฎีกาจะเห็นใจเด็กทั้งสองสักเท่าใด แต่เมื่อบทกฎหมายเป็นเช่นนี้ก็ไม่มีทางจะให้เด็กทั้งสองได้รับมรดกได้ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลนี้พิพากษากลับ ให้บังคับคดีตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น.

(จำรูญเนติศาสตร์-มนุภันย์วิมลสาร-ศิลปสิทธิวินิจฉัย).

ข้อที่ควรทราบ

๑. จากคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๐/๒๔๙๑ ซึ่งวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้มีคำพิพากษาฎีกาต่อๆ มา ที่ได้ยึดบรรทัดฐานจากฎีกานี้ วินิจฉัยตามกันมาว่า การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามคำพิพากษาของศาลมีผลนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุดเมื่อศาลพิพากษารับรองว่าเป็นบุตรภายหลังที่บิดาตายแล้ว ย่อมไม่มีสิทธิได้รับมรดกของบิดา อาทิ คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๘/๒๔๙๖, ๒๒๔๕/๒๕๑๕, ๑๒๓๐/๒๕๒๒, ๒๑๑๔/๒๕๒๔, ๑๖๔๙/๒๕๓๔, ๔๑๔๑/๒๕๓๕, ๓๒๗๓/๒๕๓๖, ๘๔๗/๒๕๓๗.

นอกจากนี้ คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๒๕๕/๒๕๑๕ ยังได้วินิจฉัยเพิ่มเติม อันเป็นผลร้ายแก่เด็กที่เป็นโจทก์ด้วยว่า โจทก์พึงจะได้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย ซึ่งเป็นบิดาตามคำสั่งศาลในคดีซึ่งถึงที่สุดภายหลังที่ผู้ตายตายไปแล้ว ขณะที่ผู้ตายตาย โจทก์ก็ไม่มีสิทธิที่จะเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษากับผู้ตาย โจทก์จึงไม่มีสิทธิที่จะฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน เพราะต้องขาดไว้ อุปการะจากผู้กระทำละเมิดทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย ยิ่งกว่านั้นคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๔๗/๒๕๓๔ ก็ได้วินิจฉัยตามกฎหมายดังกล่าวด้วยการเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามคำพิพากษาของศาลนั้น มีผลนับแต่วันมีคำพิพากษาถึงที่สุด ดังนั้น คำอุปการะเลี้ยงดูบุตรจะต้องกำหนดให้ นับแต่วันดังกล่าว มิใช่ นับแต่วันคลอด.

๒. เป็นสามีภริยากันโดยมิได้จดทะเบียนสมรส ไม่ได้ถือว่าบุตรที่เกิดมาเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย.

ได้เคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๙๓๖/๒๔๘๗ วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ว่า คำว่า สมรสตามกฎหมายมาตรา ๑๕๒๖ (เดิม) ตรงกับ ป.พ.พ. บรรพ ๕ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พุทธศักราช ๒๕๑๙ มาตรา ๑๕๔๗ (ปัจจุบัน) หมายถึง การสมรสที่สมบูรณ์ตามกฎหมายเด็กที่เกิดจากชายที่มีได้จดทะเบียนสมรสกับหญิงนั้น แม้จะรู้กันทั่วไปว่าเป็นบุตรของชาย ก็ไม่ถือว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของชาย ไม่มีสิทธิรับมรดกของชาย ทั้งนี้ โดยศาลฎีกาให้เหตุผลในคำวินิจฉัยว่า คำว่า

“สมรส” ในมาตรา ๑๕๒๖ นี้ จะมีความหมายถึงเพียงใด จะต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขแห่งการสมรส ดังที่กฎหมายบัญญัติไว้ในบรรพ ๕ กล่าวคือ การสมรสจะสมบูรณ์ต่อเมื่อเป็นไปถูกต้องตามข้อกำหนดของกฎหมายดังกล่าวแล้วนั้น เมื่อมีกฎหมายวางกำหนดกฎหมายเงื่อนไขแห่งความสมบูรณ์ของการสมรสไว้แล้ว กฎหมายก็ย่อมรับรองหรือรับรู้แต่เฉพาะการสมรสที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย ถ้าหากจะมีการรับรองการสมรสที่ไม่สมบูรณ์ให้มีผลตามกฎหมายสำหรับกรณีใด ย่อมบัญญัติไว้ให้เป็นได้โดยชัดแจ้งในบทบัญญัตินั้นๆ ในมาตรา ๑๕๒๖ มิได้มีข้อความใดที่กฎหมายมุ่งรับรู้ถึงการสมรสที่ไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายด้วยเลย จึงต้องตีความไปตามปกติว่า “หมายถึงการสมรสที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย การแต่งงานที่มีได้มีการจดทะเบียน ย่อมไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย ฉะนั้นตามมาตรา ๑๕๒๖ จึงหมายถึงเด็กที่เกิดก่อนการสมรสที่ชอบด้วยกฎหมายแล้วจะเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของชายได้ต่อเมื่อต้องด้วยกรณีหนึ่งกรณีใด ที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๕๒๖ นั้นเอง นอกจากนี้ ยังจะเห็นได้จากมาตรา ๑๕๒๕ (ตรงกับมาตรา ๑๕๔๖ บรรพ ๕ ปัจจุบัน) ประกอบอีก คือมาตรานี้บัญญัติว่า “เด็กเกิดจากหญิงที่มีได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น” ถ้าหากกฎหมายจะให้เด็กที่เกิดจากชายที่มีได้มีการสมรสกับหญิงโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นบุตรของชาย

เช่นเดียวกับเป็นบุตรของหญิงแล้ว ก็คงบัญญัติรับรองไว้โดยนัยเช่นเดียวกัน.

ปัญหาาคิด

ตามที่ ป.พ.พ. บรรพ ๕ มาตรา ๑๕๓๐ (๓) เดิม (ปัจจุบันตรงกับบรรพ ๕ มาตรา ๑๕๕๗ (๓) นั้น ยังบัญญัติไว้อย่างเดียวกันว่า “การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายมีผล (๑) (๒) และ (๓) ถ้ามีคำพิพากษาว่าเป็นบุตร ให้มีผลนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด ฯลฯ” นั้น ซึ่งศาลก็ต้องถือและปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายนี้ ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เด็กที่เกิดมาจากบิดา ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดแท้ๆ แต่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน หรือบิดาไม่ได้จดทะเบียนรับรองบุตร เมื่อหันหน้ามาพึ่งศาลเพื่อหวังว่าจะได้รับการประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมกับเขาบ้าง กฎหมายกลับบัญญัติว่าถึงศาลจะพิพากษารับรองว่าเป็นบุตร คำพิพากษานี้ก็ให้มีผลเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุด เหตุใดจึงไม่บัญญัติให้มีผลนับแต่ต้นเด็กเกิด ซึ่งจะทำให้บุตรนั้น ซึ่งเมื่อศาลพิพากษาว่าเป็นบุตรแล้ว ก็เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิรับมรดกของบิดาได้ กลายเป็นไม่มีสิทธิรับมรดกของบิดาเมื่อบิดาตายเสียก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด ทั้งๆ ที่ในปัจจุบันเราก็ต้องยอมรับกันว่า สภาพเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปมาก มีประชาชนชายหญิงเป็นจำนวนไม่น้อยที่อยู่กินด้วยกันอย่างเปิดเผยฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส

ทำให้ไม่ได้เป็นสามีภรรยากันโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีบุตรเกิดขึ้นมาชายหญิงคู่หนึ่งก็ได้จดทะเบียนสมรสกันอีก และชายผู้เป็นพ่อก็ได้จดทะเบียนรับรองว่าเด็กนั้นเป็นบุตร ผลที่เกิดขึ้นก็คือ หากชายนั้นตาย บุตรภรรยาก็ต้องได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อน ถูกขับไล่ออกจากสถานที่อาศัยอยู่ ทรัพย์สินสมบัติของชายนั้นก็ถูกญาติของเขามาริบไปหมด ดีไม่ดีเขายังตราหน้าว่าเป็นลูกไม่มีพ่อ เมียนางบำเรอ ไม่มีสิทธิในทรัพย์สินมรดกของบิดาและสามีโดยพฤตินัย หรือตามสภาพความเป็นจริง ครั้นหันมาพึ่งศาลเพื่อหวังความยุติธรรมหรือความเป็นธรรมก็ไม่ได้อะไรเลย เพราะถึงแม้ศาลจะพิพากษาว่าเป็นบุตรตามกฎหมายก็มีผลเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว เรียกว่าเป็นความก็ต้องแพ้เขา ถ้าหากฝ่ายนิติบัญญัติไม่พิจารณาแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้ให้เป็นธรรมแก่สังคมแล้ว ก็ย่อมทำให้หญิงที่ไม่รู้จักกฎหมาย และเด็กที่เกิดมา

มิใช่น้อยต้องรับเคราะห์กรรมโดยมิใช่เป็นความผิดของเด็กตาต่าๆ ซึ่งย่อมกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของสังคมและความมั่นคงของชาติด้วย เพราะแม้ในคำวินิจฉัยของศาลฎีกานี้เองก็ได้กล่าวไว้กว่า ๓๕ ปีแล้วว่า ศาลฎีกาจะเห็นใจเด็กทั้งสองสักเท่าใด แต่เมื่อบทกฎหมายเป็นเช่นนี้ ก็ไม่มีทางจะให้เด็กทั้งสองได้รับมรดกได้.

ข้อที่เสนอแก้กฎหมาย

๑. จึงขอเสนอให้มีการแก้ไขมาตรา ๑๕๓๐ (๓) บรรพ ๕ เดิม (ซึ่งตรงกับ ป.พ.พ. บรรพ ๕ มาตรา ๑๕๕๗ (๓) ปัจจุบัน) ว่าถ้ามีคำพิพากษาว่าเป็นบุตร ให้มีผลนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด เป็นว่าถ้ามีคำพิพากษาว่าเป็นบุตร ให้มีผลนับแต่วันที่เด็กเกิด.

๒. ขอเสนอด้วยว่า ควรได้มีการแก้ไขมาตรา ๑๕๕๗ บรรพ ๕ ปัจจุบันที่ว่า การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๑๕๔๗ มีผล (๑) ฯลฯ (๒) “นับแต่วันจดทะเบียน ใน

กรณีที่เกิดจดทะเบียนเด็กเป็นบุตร” เป็นว่า “นับแต่วันที่เด็กเกิดในกรณีที่เกิดจดทะเบียนเด็กเป็นบุตร” เพราะนอกจากเหตุผลตามความเป็นจริงดังได้กล่าวมาแล้วมาตรา ๑๖๒๗ ยังบัญญัติรับรองว่า “บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว ฯลฯ ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน เหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้”.

๓. ใน ป.พ.พ. บรรพ ๕ มาตรา ๑๕๕๓ เดิม (ซึ่งตรงกับบรรพ ๕ มาตรา ๑๕๖๑ ปัจจุบัน) ก็ได้บัญญัติว่า “บุตรชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิใช้นามสกุลและรับมรดกได้” ฉะนั้น เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่เด็กที่เกิดนอกสมรส ซึ่งเรียกว่าบุตรนอกกฎหมายได้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูและได้รับการศึกษาอบรมที่ดีก็ควรให้มีผลย้อนหลัง กล่าวคือ เมื่อจดทะเบียนรับรองเด็กเป็นบุตรแล้ว ก็ควรให้มีผลนับแต่วันที่เด็กเกิดด้วย.

Abstract Family Law Unfair to Society Prapasana Aueychai

Fellow, the Academy of Moral and Political Sciences, the Royal Institute, Thailand

This communication focuses on a lawsuit in the Thai courts concerning whether a child approved as a legal son of the deceased after his parent's death, would be eligible to share his parent's assets. The Supreme Court issued a verdict that, because the subject had been made a legal son after his parent's death, he therefore does not have a right to share the family assets.

Key words : family law, unfairness, society